

Sosiaalinen media, tieteellinen tutkimus — tekijänoikeus

Sosiaalinen media ei tekijänoikeuksien kannalta ole sinänsä sen kummempi käyttöympäristö kuin mitkään muutkaan käyttötilanteet. Samat periaatteet toimivat kaikkialla: tekijä päättää oman tekijänoikeudellisen aineistonsa käyttämisestä ja tekijä tulee ottaa huomioon sekä antaa hänelle tunnustusta lain edellyttämällä tavalla. Mikäli tekijänoikeuslain rajoitussäännökset eivät anna mahdollisuutta käyttää tekijänoikeuksia, on oikeudenhaltijalta saatava lupa. Tekijänoikeus ei häviä minnekään sosiaalisessa mediassa ja se, että aineisto on verkossa julkisesti saatavilla, ei automaattisesti tarkoita sitä, että se on vapaasti käytettävissä.

Puhtaaseen dataan ja tietoon ei saa tekijänoikeutta. Sosiaalinen media on kuitenkin täynnä mm. kuvia ja erityisesti

tekstiä, jolloin teoskynnys on hyvin alhainen. Toisaalta esim. kaikki valokuvat ovat Suomen tekijänoikeuslain mukaan suojattuja. Lisäksi tietokannat, joissa aineistoja on, voivat myös saada suojaa samoin kuin erilaiset verkkosivustot ja alustat. Tämä on syytä ottaa huomioon, silloin kun sosiaalista mediaa käytetään tutkimusaineistona.

Toisaalta kun sosiaaliseen mediaan laitetaan itse aineistojä, on hyvä muistaa tarkistaa, että esim. omiin artikkeleihin, esityksiin tms. sisältyvät muiden tekijänoikeudella suojatut aineistot kuten esim. kuvat, voidaan välittää ja levittää myös sosiaalisessa mediassa. Se, että on lupa julkaista jotain painetussa muodossa, ei välttämättä tarkoita sitä, että on lupa laittaa samaa aineistoa myös verkkoon ja digitaaliseen ympäristöön.

Oman vaikeutensa hallita aineistojen käyttöoikeuksia tekijänoikeuslain näkökulmasta tuovat sopimukset. Mikäli jokin aineisto on saatu käyttöön sopimuksen nojalla, sopimus pätee kahdenvälisessä suhteessa. Toisaalta sosiaalisen median ylläpitäjälle pitää voida antaa sellaiset oikeudet aineistoihin,

kun ko. median sopimusehdoissa on määriteltä. Toisin päin sopimukset näkyvät silloin, kun laittaa omia tekstejä ym. aineistoja verkkoon. Muiden käyttäjien kannalta olisi suotavaa, että käyttöehdot on ilmoitettu. Tähän tarkoitukseen on verkossa onneksi valmiita, helppoja välineitä kuten Creative Commons lisenssit.

Voi vain yhtyä toteamukseen, että tieteellisen tutkimuksen erityispiirteet tulisi ottaa huomioon suomalaisessa tekijänoikeuskeskustelussa, sekä vahvistaa tutkijoiden tekijänoikeuksiin liittyvää koulutusta. Lisäksi olisi todella kohtuullista selventää lain säännöksiä ja helpottaa tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöä tutkimuksessa. Koulutuksesta huolimatta tutkijan on usein vaikea hahmottaa, mikä on missäkin tilanteessa sallittua ja mitä kaikkea pitäisi ottaa huomioon – tämä ei ole aina helppoa ja suoraviivaista tulkintaa edes tekijänoikeuteen hyvin perehtyneille asiantuntijoille.

PIRJO KONTKANEN
OTT, Lakimies
Helsingin yliopisto